
KRÓNIKA

AVNOJ-DÍJAS MŰVÉSEK ÉS INTÉZMÉNYEK — November 29-e, a köztársaság napja alkalmából minden évben kiosztásra kerülő legmagasabb országos elismerésben ezúttal a megszokottnál több művész, illetve művelődési intézmény részesült. A kiosztott tizenhat díj felét érdemelték ki művelődési életünk jeles alkotói. Díjban részesült Danilo Kiš író, Milan Konjović festőművész, Petar Lalović filmrendező, Ljubiša Samardžić filmszínész, Dancso Zografzski történész, valamint a ljubljanaei Szlovén Filharmónia, a Belgrádi Egyetem és a szarajevói Bosznia-hercegovinai Múzeum.

SZÁZÖTVEN ÉVES A BELGRÁDI EGYETEM — Belgrádban a Kolarac Népegyetemen november folyamán díszülést tartottak a Belgrádi Egyetem fennállásának százötven, valamint a szerbiai felső oktatás kezdetének száznyolcvan éve alkalmából. Az ünnepségen, amelyen e nagy hagyománnyal rendelkező intézmény múltját méltatták, és jelentős eredményeit értékelték, a hazai egyetemek és intézmények képviselői mellett számos külföldi tudományos dolgozó is részt vett. A jubileum alkalmából a Belgrádi Egyetemnek adományozták Belgrád város aranyplakettjét, a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia pedig oklevéllel tüntette ki ezt a rangos intézményt.

SLOBODAN SELENIC A JUGOSZLÁV ÍRÓEGYESÜLET ELNÖKE — A Jugoszláv Íróegyesület októberben megtartott gjevjelijai közgyűlésén megválasztották Slobodan Selenic személyében az íróegyesület új elnökét, s ezzel véget vetettek az elnökválasztás körüli majd hároméves nézeteltérésnek. A közgyűlésen tanácsko-

zást szerveztek, melynek keretében több vonatkozásban is megvilágították a jugoszlávág témáját.

RENDEZVÉNYSOROZAT A DOSITEJ OBRADOVIC-ÉVFORDULÓ ALKALMÁBÓL — Jövőre ünnepeljük Dositej Obradovic születésének 250. évfordulóját. Ebből az alkalomból alakult meg a Matica srpska bizottsága, amelynek feladata a jubileumi rendezvények szervezése, valamint azok koordinálása. A bizottság nemrégiben megtartott értekezletén határoztak arról, hogy jövő év szeptemberében nemzetközi tudományos tanácskozást tartanak Újvidéken Dositej Obradovic életéről és munkásságáról. A Matica srpska Képtára nagyszabású Dositej-kiállítást készít, amely az ország több városában is bemutatásra kerül. A hopovói kolostorban megrendezendő kiállítás munkálataiban több képtár és múzeum, valamint a tartományi műemlékvédő intézet is részt vesz. A Matica kiadóház legálább egy Dositej-mű hasonmás kiadásának megjelentetését tervezi jövőre, de felmerül annak a lehetősége is, hogy a belgrádi Prosvetával közösen megjelentetik Dositej Obradovic összes műveit. A bizottság részvevői az író művei kritikái kiadásának elkészítését is sürgették.

TERSÁNSZKY-ÉRTEKEZLET — A Magyar Nyelv, Iradolum és Hungarológiai Kutatások Intézete, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete szervezésében november folyamán kétnapos Tersánszky-konferenciát tartottak. A száz éve született író munkásságáról Dérczy Péter, Thomka Beáta, Kulcsár Szabó Ernő, Harkai Vass Éva, Utasi Csaba, Bori Imre, Csányi Erzsébet, Angyalosi Gergely, Gerold

László, Juhász Erzsébet és Pomogáts Béla értekezett.

NYELVÉSZKONFERENCIA —

Az MTA Nyelvtudományi Intézet, az újvidéki Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete és a VeAB Nyelvtudományi Bunkabizottsága szervezésében október 5-én és 6-án Budapesten a Nyelvtudományi Intézetben tanácskozást tartottak az élő nyelvről. Az újvidéki és a magyarországi intézet öt évre szóló tudományos együttműködése keretében első ízben került sor ilyen jellegű tudományos tanácskozásra.

Imre Samu akadémikus köszöntő és a tanácskozást megnyitó beszédének felolvasása után Pató Imre, az újvidéki intézet igazgatója beszámolót tartott az itt folyó munkálatokról, a három intézet élő nyelvi kutatásairól pedig Papp György, Kontra Miklós, Balogh Lajos és Szabó Géza számolt be.

A mintegy harminc előadó az élő nyelvi kutatásokban elért legújabb eredményekről és a kutatás lehetséges módszereiről adott áttekintést. Szó esett például a presztízsváltozatokról, a stigmatizált változatokról, ezek társadalmi disztribúciójáról, a hiperkorrekció meghatározásáról, arról, hogy az adatközlők miképpen ítélik meg az újabban jelentkező nyelvi formákat, szerkezeteket, hogyan befolyásolja a hátrányos helyzet a nyelvi fejlettséget. Ezenkívül előadást hallhattunk a beszélt nyelvi szövegek számítógépes szintaktikai elemzéséről, a szerkezeti tipológiáról, a készülő strukturális magyar nyelvtan módszertani problémáiról és az ugyancsak most készülő magyar nyelvtudományi terminológiaszótárról.

A nyelvjárások és a regionális köznyelviség köréből is érdekes, tanulságos, elgondolkodtató előadások hangzottak el, például az ősrégi nyelvjárás mai állapotáról, a magyar nyelv szerepéről a kárpáti magyar areában; továbbá az anyag feldolgozásának egyik módjáról, a beszédszintmérésről.

Az intézet munkatársai közül Penavin Olga A bánati nyelvjárás at-

lasz adatai nyomában, Papp György A bácskai nyelvjárások változása és a köznyelvi norma, Rajslí Ilona Zárt é-zés a közép-bácskai nyelvjárásban, Molnár Csikós László A neologizmusok és Lánicz Irén Regionális köznyelvi kutatások Csantavéren címmel tartott előadást.

Az előadásokból is, a vitából is kitűnt, hogy sok még a tennivaló az élő nyelv kutatása terén, sok minden még tisztázásra vár. Egyben az is körvonalazódott, hogy mit és milyen megközelítéssel lehet és kell vizsgálunk a jövőben. A következő tanácskozást jövőre Újvidéken tartják.

SZENTELEKY-NAPOK — KÉT

KÖNYVBEMUTATÓVAL — A szokásos díjkiosztás mellett két új könyvnek a bemutatója, szíváci avatója jellemezte az idei Szenteleky-napokat. A december 4-ei ünnepségre jelent meg a Forum Könyvkiadó gondozásában az ünnepség névadójának, Szenteleky Kornélnak az *Egy járadt szív szerelmei* című gyűjteményes kötete, amely tartalmazza a Keserőg szerelem című kisregényét, valamint a budapesti *A Hét* című folyóiratban 1917 és 1920 között közölt novelláit, tárcáit, kritikáit stb. A kötetet, amelyet Bori Imre rendezett sajtó alá, tartalmazza *A Hétben* közölt Szenteleky-írások teljes bibliográfiáját is. Ugyancsak Szivácson mutatták be azt a bunyevác népmeséket tartalmazó kötetet, amelynek anyagát Jung Károly válogatta. Az *aranyhajú testvérek* c. meséskönyv a fordítói összefogás eredményeképp mutatja be a népcsoport gazdag mesevilágát. Az idei Szenteleky-napokon megemlékeztek Petar Petrović Njegoš születésének 175. évfordulójáról, és ünnepélyesen átnyújtották a díjakat. Az idei Szenteleky-díj nyertese Dér Zoltán irodalomtörténész, a Bazsalikom-díjat Vickó Árpád műfordító kapta.

A TERRA KÉSZÜLŐ FILMJEI —

Az újvidéki Terra filmvállalatnál hamarosan elkészül Zoran Maširević Imádság című kisjátékfilmje, valamint Živko Popović Unkéntes mártír — a rab című dokumentumfilmje,

Dušan Torbica pedig nemsokára megkezdte a Petar Nanić Alma című dokumentumfilm forgatását. Deák Ferenc forgatókönyve nyomán Zivojin Pavlović jövőre játékfilmet készít A határon címmel. Az alkotás koproducere az Újvidéki Televízió, s a mozifilmmel párhuzamosan négyszeres sorozatfilmet is készítenek belőle. Ezenkívül a Terrában filmmonográfiát is forgatnak, amely Vajdaság társadalmi, művelődési és gazdasági életét mutatja be.

A JEL SZÍNHÁZ ÚJVIDÉKEN — Nagy sikerrel vendégszerepelt Újvidéken a párizsi Jel Színház, amelynek vezetője a kanizsai származású Nagy József, s ő a rendezője és koreográfusa is a bemutatott Hét rinocérosz-bőr című mozgásszínházi produkciónak. Az előadásnak nincs végigkövethető, elbeszélhető cselekménye, gesztusok és szimbólumok szorosan egymásba fűzött láncolatából alakul ki a rész előtt egy sajátos világ, amelynek segítségével a rendező a szülőföldje iránti kötődését kívánja elének állítani. A lélek rejtelmait materializálja az előadás a halál vízióit fogalmazza meg. A változatos táncelemekből és hatásos zenei effektusokból összeálló színházi produkcióban a táncosok, bravúros technikájukról és harmonikus játékukról tettek tanúbizonyítást, de nem kevésbé volt megragadó jellemábrázoló képességük sem. Tánc, zene, látvány, sejtetés, jel, szimbólum — ezekből az összetevőkből jött létre a gazdag asszociációs háló kialakító, komplex produkció, amelyet Gérard Gourdot, Marie-Hélène Mortueux, Nagy József, Kathleen Reynolds, Hudi László, Rókás László, Sárvári József Sylvia Sella és Szakonyi Györk vitt színre.

JUGOSZLÁV MŰVÉSZEK A PÉCSI PLAKÁTKIÁLLÍTÁSON — A Pécsi Galéria Plakátok '888 címmel nemzetközi kiállítást rendezett amelyre azokat az alkotókat és művész csoportokat hívta meg amelyek az elmúlt tíz évben kiállítottak a Pécsi Galériában. A *Művészet* című folyóirat 1988. 10. számában Kovács Orsolya a kö-

vetkezőképpen értékelte a jugoszláv plakáttervező kalkotásait: „Baráth Ferenc, Boris Bučan, Bato Knežević, Zdravko Papić, Matjaž Vipotnik munkáit remek kiállításon láthattuk a Pécsi Galériában. Munkáik ezúttal is maradéktalan örömet szereztek magas technikai színvonalukkal, egyéni formanyelvükkel. Baráth Ferenc, akit a világ legjobb plakáttervezői között tartanak számon, kifinomult kompozíciós érzékről tesz tanúbizonyítást. Lapjain a realiztikusan megformált motívumok a fiktív térbe emelve fejtik ki hatásukat. Boris Bučan, az 1984-es Velencei Biennále jugoszláv résztvevője szintén a szakma élmézőnyéhez tartozik. Nagy méretű plakátjainak visszatérő jellegzetessége az ornamentális szerkesztésmód. Matjaž Vipotnik *Alkestise* már ismerős a korábbi kiállításról, de artisztikumja az olyan tartós értékek közé emeli, amelyeket mindig szívesen látunk viszont.”

LENGYEL LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA

Egy szakszerűen és nagyon ízlésesen megrendezett mainzi kiállításon mutatta be vizuális kísérleteit Lengyel László becei festő és grafikus. A Sommerfest keretében szeptember derekán megrendezett kiállításon az említett tárgykörből 15 festményt, valamint 25 szén- és 11 tusrajzot állított ki, s páratlan sikert aratott. A megkülönböztetett érdeklődéshez kétségkívül hozzájárult, hogy a megnyitó napját, szeptember 11-ét e Rajna-vidéki városban jugoszláv nappá nyilvánították, és a megnyitón megjelent Franc Pristovšek nagykövetünk és Branko Zupanc kultúrattasénk, akik, a kultúra népeket összekötő jelentőségét és szerepét méltatták, Lengyel László mainzi sikerének egyik bizonyítéka, hogy a megnyitó másnapján helyszíni felkérésre előadást tartott a vizuális élménybefogadás terén végzett kutatásainak eredményeiről.

AZ ALKOTÓK GYÜLÉSE PLENÁRIS ÜLÉSÉRŐL — December másodikán plenáris ülés keretében vitájk meg az alkotók a Forum Könyv-

kiadó 1986—1990. évi középtávú tervének eddigi megvalósulását értékeltek az idei termést, és megvitatták a jövő évi tervet. A kiadói vitaindító hangsúlyozta, hogy eddig tartani tudták a több éve érvényben levő kiadópolitikai elveket és kritériumokat, ami azt jelentette, hogy mindenekelőtt az élő irodalom részesült előnyben, hogy a szépirodalmon túl a kultúra más területeiről is szép számmal adott ki könyveket, hogy biztosította a kiadói termés tartalmi és műfaji változatoságát, hogy sikeresen valósul meg a munkatársak körének szélesítése, hogy nem zárkózott el a kezdeményezésektől, sem az egymásnak ellentmondó írói törekvésektől. A vitaindító arra is utalt: a kiadhatóság mércéjét mind esztétikai, mind eszmi szempontból magasan tartotta. Természetesen voltak hibák és szerkesztési „kihagyások” is, amelyek a még hátralevő két évben orvosolni kell. Ugyanakkor rámutatott a kiadó, hogy öt év alatt szinte lehetetlen elvégezni mindazokat a feladatokat, amelyeket a középtávú terv feladatul tűzött. Akadozik több sorozat, mint például a művelődéstörténeti Kövek vagy az írói életműveket feldolgozó és értékelő Kismonográfiák. Nincs kellő anyagi fedezet a Jugoszláviai magyar regénytár és a képzőművészeti monográfiák kiadási ütemtervének felgyorsítására. Ezzel szemben gazdagodik és gyarapodik az Életmű sorozat (beindult és máris több kötet jelent meg Gál László, Sinkó Ervin és B. Szabó György műveiből), örvedetesen nő a fordításiirodalmi alkotások száma, és sorban jelennek meg a fiatalok első kötetekkel. A kiadói termés jelentős része természetesen a jugoszláviai magyar írók munkája. Bordás Győző főszerkesztő rámutatott arra a tényre is, hogy a kiadóban igen nehéz hosszabb távon tervezni, mert nemcsak teljesen

kész kéziratokat iktatnak tervbe, hanem sokszor az írók szándékukat és elképzeléseiket, amelyek maradéktalan megvalósulását előre garantálni nem lehet. A bevezető Dudás Károlynak, a produkciót figyelemmel kísérő AGY-bizottság elnökének a jelentése egészítette ki, amely megállapította, hogy, a példányszámot kivéve, elégedettek lehetnek az írók a kiadó idei számbeli mutatóival, mert a mind súlyosabb gazdasági viszonyok közepette sem csökkent a kiadott könyvek száma, a szerzői ívek tekintetében pedig még emelkedés is történt. A beszámoló azonban megállapította, hogy továbbra sem sikerült könyv alakban is földolgozni például zenei életünk múltját, vagy nemzetiségi léthelyzetünkkel foglalkozó szociológiai-szociográfiai munkákat.

A beszámolókat követő élénk vitában szó volt néhány visszautasított kéziratról, a lapok művelődési rovatjai elsősorban novellairodalmunk szempontjából fontos feladatának csökkenéséről, a könyvterjesztés problémáiról stb. A plenáris ülés több résztvevője is kérte, hogy a közeljövőben vitassák meg, indokoltak avagy sem azok a vádák, amelyek a Forum-ház kulturális gettóvá válásáról szólnak, és kérték, a kiadó intézkedjen a törvényhozónál annak érdekében, hogy a jövőben a folyóiratoknak és a kiadónak is önálló kiadói tanácsai legyenek.

Az Alkotók Gyűlése a jövő évi kiadói keretterv elfogadása után javasolta, hogy az 1989. évi regény pályázatra Brasnyó Istvánt, Kalapis Rókuszt, Szathmári Istvánt, Szügyi Zoltánt, Végel Lászlót és Tolnai Ottót hívják meg. Utólag a meghívottak névsorára került Vicei Károly is. Az alkotók döntése szerint a jövő évi pályázatra beérkező regényeket a Bányaai János, Mák Ferenc és Vajda Gábor összetételű zsűri bírálja majd el.